Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle (K 2/2026 vp)

1 Asia

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt 9.4.2026 Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi koskien yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomusta eduskunnalle 2026. Teemana ovat Ihmiskaupparikokset ja naisiin kohdistuva väkivalta - rikosoikeudellinen järjestelmä ja rikosvastuun toteuttaminen.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Helsingin poliisilaitoksen edustajana lakivaliokunnan kuulemisessa tulee olemaan rikosylikomisario Ritva Elomaa.

2.1 Lainsäädännön muutosehdotukset

2.1.1 Yleistä

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ehdottaa rikoslakia muutettavaksi siten, että lakiin lisätään pakottavan kontrollin tunnusmerkistö. Rikoksen kohdistaminen läheiseen henkilöön on otettava väkivalta- ja seksuaalirikoksissa törkeiden rikosten tunnusmerkistöihin ankaroittamisperusteeksi. Myös rangaistuksen yleisiin koventamisperusteisiin on lisättävä säännökset läheisestä suhteesta, rikoksen kohdistamisesta haavoittuvassa asemassa olevaan henkilöön ja sen tekemisestä lapsen läsnä ollessa. Lisäksi ehdotetaan, että laissa säädettäisiin väkivallan riskinarvioinnista ja kuolemaan johtavasta lähisuhdeväkivallasta perustettavasta tutkimustoiminnosta.

Helsingin poliisilaitos suhtautuu myönteisesti siihen, että ehdotettujen lainsäädäntömuutosten tarve selvitetään tavanomaisessa lainsäädäntömenettelyssä. Menettelyssä tulisi selvittää nykyisten kriminalisointien riittävyys, niiden soveltamiskäytäntö ja erityisesti se, miksi nyt vaadittuja muutoksia rikoslakiin ei ole katsottu aiheelliseksi tehdä Suomen liityttyä Istanbulin sopimukseen vuonna 2015. Onko tämän jälkeen tapahtunut jotain sellaista, että asiaan on perusteltua puuttua ankarimmilla kriminalisoinneilla, jotka tulisivat lisäämään ja pidentämään ehdottomia vankeusrangaistuksia.

2.1.2 Huomioita eräistä muutosehdotuksista

Mainitut Istanbulin sopimuksen mukaiset raskauttavat seikat otetaan poliisin käsityksen mukaan nykyään huomioon rangaistuksen mittaamista koskevaa yleissäännöstä sovellettaessa (RL 6:6 §) sekä arvioitaessa esimerkiksi lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön mukaista vähäisyyttä ja törkeän pahoinpitelyn tunnusmerkistön mukaista kokonaisarvostelun törkeyttä. Esimerkiksi törkeän pahoinpitelyn ja murhan tunnusmerkistössä ei kuitenkaan ole läheiseen henkilöön kohdistuvaa ankaroittamisperustetta, vaikka käytännössä vuosittain tapahtuu useita tällaisia rikoksia puolisoiden tai ex-puolisoiden välillä. Sinänsä voidaan pitää perusteltuna ajatusta, että lähisuhteissa toiseen osapuoleen tulisi voida luottaa. Lähisuhteeseen kuuluu vastuu toisesta osapuolesta, jolloin luottamuksen rikkominen on erityisen paheksuttavaa.

Parisuhteissa tehdään osapuolten välillä väkivalta- ja seksuaalirikosten lisäksi myös niiden lähirikoksia, esimerkiksi laittomia uhkauksia, vainoamisia ja jopa paritusrikoksia.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittää, että pakottavan kontrollin erilaiset muodot tulee säätää rangaistavaksi. Pakottavan kontrollin osalta haasteellista tullee olemaan lainsäädännön täsmällisyysvaatimuksen toteuttaminen ja rikosepäilyiden esitutkinnassa näytön hankkiminen. Piilorikollisuuden määrä saattaa edelleen jäädä suureksi. Lisäksi nyt esitetty muutos tunnusmerkistöön tulisi todennäköisesti lisäämään aiheettomien tutkintapyyntöjen määrää esimerkiksi riitaisissa erotilanteissa.

Lähisuhde- ja muun naisiin kohdistuvan väkivallan riskinarvioinnin ja uhrin suojelun säädöspohja on nykyään Poliisihallituksen ja poliisilaitosten omien ohjeiden varassa. Toiminnan säätäminen lakiin perustuvaksi virkavelvollisuudeksi ja mm. eri viranomaisten välisten tehtävien ja vastuiden sekä kolmannen sektorin edustajien roolin selkeyttäminen lain tasolla olisi omiaan tehostamaan ja yhdenmukaistamaan menettelyitä sekä sujuvoittamaan yhteistoimintaa.

2.2 Ihmiskaupparikokset

Ihmiskaupparikoksissa yksi keskeinen hyväksikäytön mahdollistava tekijä on uhrin heikko kielitaito. Kielitaidottomuus mahdollistaa uhrin erehdyttämisen työelämän olosuhteista ja yhteiskunnan säännöistä Suomessa. Mikäli henkilö puhuu muutakin kuin vain oman kotimaansa kieltä, on riski ihmiskaupasta jo huomattavasti pienempi. Työperäisessä hyväksikäytössä uhrilla ei useimmiten ole mahdollisuutta työllistyä Suomessa suomea tai englantia osaamattomana muiden kuin samaa kieltä puhuvien työnantajien yrityksiin.

Työvoiman hyväksikäyttöä ihmiskaupparikoksissa tapahtuu enenevässä määrin. Suomen lisäksi tämä kehityssuunta koskee koko EU-aluetta ja siihen liittyvä rikollisuus on luonteeltaan kansainvälistä, joka vaikeuttaa sekä pitkittää esitutkintaa ja rikosprosessia. Paljastuneet tapaukset eivät useimmiten täytä rikoslaissa säädetyn ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä, mutta lähirikoksia, kuten työsopimuspetoksia ja työpaikasta veloitettavia kynnysrahojen perintää tulee ilmi yhä enemmän. Poliisin kokemusten mukaan pää-

sääntöisesti EU:n ulkopuolelta Suomeen saapuvat työntekijät joutuvat maksamaan joillekin tahoille kotimaassaan tai Suomessa saadakseen työpaikan. Niin sanottu kynnysraha maksetaan joko kotimaassa, osissa Suomeen saavuttua tai näiden yhdistelmällä.

Työperäisen hyväksikäytön torjunta on poliisin esitutkinnan keinoin hidasta ja kallista. Ennalta estävä toiminta hyväksikäytön estämiseksi on huomattavasti nopeampaa ja kustannustehokkaampaa. Poliisissa lisätään tiedon jakamista viranomaisten kesken ja ennalta estävää toimintaa hallinnollisen puuttumisen kautta.

Poliisin valtakunnallisen ihmiskaupparyhmän vakiintunut toiminta on parantanut ihmiskaupparikosten ilmituloa. Lisäksi poliisin valtakunnallisen ihmiskauppaverkoston toiminta on ollut tärkeää ihmiskaupparikollisuuden esitutkinnan hyvien käytäntöjen jakamisessa. Poliisin ihmiskauppaverkoston toimintaa tulisikin vahvistaa vakiinnuttamalla sen toiminta ja järjestämällä aihealueesta laadukasta koulutusta

Poliisin valtakunnallisen ihmiskaupparyhmän esitutkinnoissa ei ole tullut ilmi tapauksia, joissa olisi ollut uhreina lapsia. Viitteitä on kuitenkin siitä, että erityisesti laitoksista karanneita lapsia pyritään käyttämään seksuaalisesti ja muutoin hyväksi. Tällaisia rikosepäilyjä on ympäri Suomea esitutkinnassa ja oikeuskäsittelyissä. Viime aikoina on yhä enenevässä määrin saatu viitteitä siitä, että lapsia on käytetty rikollisiin tekoihin rahaa vastaan.

Epäillyn ihmiskaupparikoksen uhreja ei ole poliisin esitutkinnan aikana käännytetty maasta. Lähirikosten kohdalla rikosten uhrit voidaan käännyttää maasta, mikäli esimerkiksi tarve kuulla heitä esitutkinnassa tai mahdollisessa oikeuskäsittelyssä poistuu. Maahanmuuttovirasto myöntää usein uhreille esimerkiksi ulkomaalaislain 4:54 b §:n mukaisen työnantajan moitittavan menettelyn takia myönnettävän jatkoluvan, jonka turvin uhri voi työllistyä toiselle työnantajalle.

Rankaisemattomuusperiaatteeseen soveltuvia tapauksia ihmiskaupan uhreja koskien on valtakunnallisella ihmiskaupparyhmällä ollut vain yhden suuremman esitutkinnan kohdalla. Tapauksessa asianomistajat olivat nostaneet työttömyyskorvauksia, vaikka olivat olleet pimeästi töissä epäillyn rakennusyrityksessä. Korvaukset asianomistajat saivat itselleen, mutta samalla heille maksettiin vain murto-osa palkasta ja heidän oleskelulupansa olivat kiinni epäillyn yrityksestä, jolloin kieltäytyessään työstä ei heillä olisi ollut mahdollisuutta saada uutta oleskelulupaa.

Jari Liukku, poliisipäällikkö

Jari Koski, rikostarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.04.2026 klo 11:07. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Helsingin poliisilaitos
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 Helsinki
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puhelin 0295 470 011, Faksi 0295 411 622, poliisi.fi